

Și recrut când am plecat
Pe la crâșma ei am dat,
I-am cerut un sfert de vin,
Ié mi-o dat un lităr plin.
Colecția ION IUGA, Săliștea de Sus, 1964

193

Din Săsar de-i auzî
C-o venit de la cotare
Văsălica pe cărare
Și așe-o fo' de băut
Că-n armată n-o putut
Pușca să și o rădice
Să tragă în inamice.
Da' după ce s-o trezit
Glonțu iute-o slobozît
După poc și de mâncare
Să nu hie hărtănit
Când a mere în peșt
La Anuca de pe Grind,
Să-i facă un prunc, o' doi
Ca să-i aivă la nevoi.
Colecția VASILE DOBRA, Săsar.

De haiducie
194

Vai, săracu pribagu,
Tătă zâua suflă-n frunză;
Nici sara nu se desculță;
Dacă-aude-o frunzulé:
- Iată-te, -i mortiță mé!
Și de-aude-o frunzulită:
- Iată-te ș-a mé mortiță!
Colecția GHEORGHE MAN, Șieu

195

Cui i place haiducia
Lasă somnu și beția
Și pe mândrile la dracu
Și pleacă-n codru, săracu.

"Se poate să facă și patru oameni, da' patru veri ori patru frați. La doi îi tare greu. Frați adăugați, ori veri adăugați, nu-s buni". (Todor Neag Traicu, 50 ani, Beliș Nou, 1977); "Trebe să fie doi veri dulci. Numa doi verișori din frați". (Gheorghe Giurgiu, 45 ani, Poiana Horii, 1977). Cei care făceau focul viu trebuie să fie "curăți", să nu facă păcat nu numai cu fapta ci și cu gândul. În special era făcut de tineri, "să fie în putere" (Mihai Gere, 80 ani, Bicsad, 1977). Femeile n-au voie să-l facă, mai mult "n-au ce intra între oi; când au scurgere nici nu intră ele, le dor tătelele pe oi, se fac bube, rană" (Nicolae Belbe, 68 ani, Turț, 1977); "Aicea la noi femeile nu-i slobod să treacă pântr-o oi nici la stână oricând, da' mai ales când nu-s curate" (Todor Buda, 56 ani, Ungureni, 1977); "Când trece o femeie care nu-i curată, trece pe de o parte și suflă peste ele, știi, să nu le spurge". (Ioan Buda, Ungureni, 1977); "Îi slobod să intre între oi când îs curate, că dacă-s așe cum îs femeile când îs, spurcă oile. Pe de părți pot umbla, numă să nu umble pântr-o ele" (Todor Heres, 76 ani, Cupșeni, 1977); "Fetele sub 15 ani, da' femeile nu tare, că au felurile lor, vezi că are câte tăte, dacă intră se poate lega bube, se leagă rană de oi". (Ioan Vaida, 66 ani, Turț, 1977).

De ce se face focul viu.

Păcurarii făceau focul viu și treceau oile prin el "să nu fie stricate de fiare", "să nu stârpească", să le ferească de "cel necurat, de tunet, de trăznet"; să nu li se strice laptele: "așe o fost într-o vară că mi s-o stricat stâna, n-o fost lapte nimica la oi, numă puroi, sănge". (Vasile Dănescu, 54 ani, Turț, 1977).

Și păcurarii se îndeamnă unii pe alții să sară de trei ori păstă foc "să se curățe". Din focul viu se face focul în stână și era oprit să se stingă - era semn rău; sau să-l împrumute - se pierdea mana oilor. Focul viu ferea oile, dar și oamenii, de boală, chiar și vindeca. Apa încălzită la acest foc are putere vindecătoare: "o fost soțu bolnav la Cluj. O zis că un fel de infecție, o stat vo cinci săptămâni. I-am făcut foc io aici și i-am dus într-o sticlă apă acolo și s-o spălat de câteva ori și i-o trecut". (Mirona și Toader Neag, 50 ani, Beliș Nou, 1977).

Obiceiuri și credințe (III)

13 iunie - Ispasul. De Înălțarea Domnului se instruță porțile, casele cu crengi de tei și acaț (salcâm). Colecția PETRE LENGHEL IZANU, Bârsana

Caii sunt sătui timp de un ceas. Intr-o colindă despre Nașterea lui Christos, se spune:

"Dar Maria nu știa Că în grajd și cai erau: Caii-ncep a tropoti, Durerea i-o mai mări.	- Fir-ați voi, cai, blăstămați Și-n lume să n-aveți saț Numa-n ziua de Ispas - Ş-atuncea numă un ceas!"
---	--

La numărătorile pentru jocuri de copii, la Săliștea se rostește (fie pe silabe, fie pe cuvinte întregi):

Azi i ziua de Ispas, Să tăiem un câne gras,	Coada lui S-o mânânce dumnealui!
--	-------------------------------------

(sau: Pe sub nasu dumnealui!). Pe cel care se termină, acela tuptește sau, la jocul "de-a prinsa" ("de-a nouă"), trebuie să-i prindă pe ceilalți.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus

D. Iuga: De Rusalii, Budești, 2001

Cântă goarna

Între două dealuri.

(Ințepă)

Colecția ȘTEFAN CĂMĂRAȘU, Larga, 1981

D. Iuga: De Rusaliu, Budești, 2001

23 iunie - Rusaliile

Se înstrău casele, porțile cu ramuri verzi de paltin.
Se pune busuioc în apă și se păstrează tot anul. Apa este bună de leac: nu se tulbură și nu se strică. De la Paști până la Rusaliu, în nici o zi de joi femeile să nu coase, să nu toarcă și să nu țeasă haine bărbătești, pentru ca bărbații să fie feriți de tunete.

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oarța de Sus. De la Rozalia Tămășan, 53 ani, 1981.

24 iunie - Sânzâienele

În Oarța de Sus, dar și pe alte sate, s-a păstrat obiceiul alcăturirii unei *cumuni (coroană)* din flori de sânzâiene, culese în snop cu o zi înainte de către fete și feciori. Se cerea să se confeționeze câte o coroană pentru fiecare persoană din casă. Coroanele erau aruncate peste casă sau șură, având semne prevestitoare. Se crede că fetele care reușesc să-și arunce coroana peste acoperiș, se vor mărita în anul acela. Cei mai în vîrstă le aruncă să stea pe acoperiș, iar dacă nu stă pe acoperiș e semn rău, chiar de moarte: "io, p-a mé, când o am aruncat, mi-o pticat o dată și atâtă m-am plâns la tăte vecinele: - Tulai, Doamne, io amu oi muri! Apăi o zis una: - Nu te teme, dragă, că n-o să mori! Se zice că dacă nu rămâne acătată pe șură coroana, când o arunci, atuncea mori".

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oarța de Sus. De la Rozalia Tămășan, 53 ani, 1981.

Dacă ai pete, usturimi, dureri, este bine să *te speli cu apă de pe sânzâiene*, "da numă sânzâienele albe sunt bune". Fetele, pentru a se căsători, "se-ncingeau cu sânzâiene, roată, ca să vie feciorii la ele".

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oarța de Sus. De la Rozalia Tămășan, 53 ani, 1981.

Se împodobesc casele cu flori de sânzâiene, iar feciorii le poartă în clop. O samă de fete strâng de cu sara flori de sânzâiene și le pun într-un pahar. Dacă dimineață află un fir de păr pe flori, cum îi firul, aşa va fi și părul celui ursit să se mărite cu el.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.

În ziua de Sânzâiene, se strâng din toate plantele câte o floare și se pun pe lângă cărări. Bătrâni povestea că sufletele celor adormiți intru Domnul, veneau acasă din Joia Mare și în ziua de Sânzâiene veneau îngerii cu *săbii de foc* după ei. Ei atunci se țineau de florile puse la cărări și la ușile caselor. Plantele culese în ziua de Sânzâiene sunt bune de leac, cu ele se fac și farmece (meșteșuguri), se descântă pentru vite, să nu li se ia laptele. În sara spre Sânzâiene, se fac făclii din lemn de brad, special făcute, în care se pune răsină. Fiecare copil, sau feciorii, merg cu făclia într-un loc anume și, aprinzându-o, o învârt strigând: "Făclia mare, măi coconi"! După miezul nopții, când se întorc acasă, înfig făclia rămasă în arătură sau în grădină "ca să sfîntească holdele, grânele, cartofii", "să sie apărate de grindină și de gângăni". Fetele își împleteșc cununi, le poartă pe cap, joacă. Le aruncă pe casă, "dacă cununa rămâne pe acoperiș, înseamnă că fata s-a mărita anul acela".

MIHAELA GREC, Borșa. De la Dumitru Fereșean, 50 ani, 2002.

A înneca pe dracu.

Colecția DUMITRU IUGA

Codrul răcătănat

Că(r)ă mine te-ai jurat
Că mi-i fa' leangă și pat
Numa' să mă fac pribag.
Eu pribag că m-am făcut,
Leangă și pat n-am avut
Numa cetina de brad
Că-acé m-o făcut pribag
Și cetina de molid
Că-acee m-o pribegit.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus
De la Dumitru Iuga, 87 ani, 1995

Horea lu P.

care o făcut colectivu și se zică
despre el, când o ajuns mare, c-o
zis către notar: "Eu am învățat a
semna, tu învață a citii":

Hop, hop, hop, Săliște, hop,
Ai să joci cum zice P.,
Dacă cumva nu-i juca
Mama dracului te-a lăsat.

Morții voști de comuniști
Cum v-om face fărmaciști
Și-ți fugi costiș și voi
Până pădure ca și noi,
Cum fugeam odată eu
Când era M. bdirău;
Bdirău cu a lui școală -
Bun de ucenic la moară.
S. cu feciorii lui
Sunt taurii satului
Și mai spală și clozetu
Unde c... comitetu.
Titirezu Z.
Din capătu satului -
Şefu sindicatului
Și curu gros din B.
Fă carnete femeiești;
L., nas încârligat,
L-o pus Groza deputat;

